

Hipotēzes izvirzīšana un pierādīšana temata izpratnei literārā darbā

I. Hipotēzes izvirzīšana

1. uzdevums

Izvirzi hipotēzi!

Pamato hipotēzi!

Kas ir hipotēze? Uzraksti šim vārdam
sinonīmu latviešu valodā!

1. tabula. Hipotēze

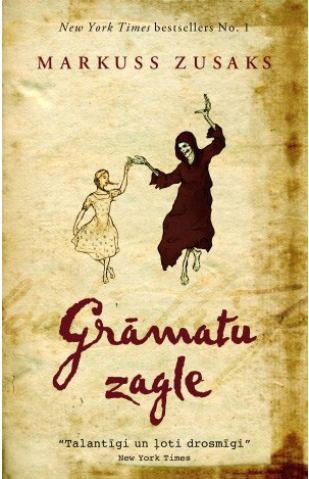
Grāmata vai jebkurš cits mākslas darbs var būt draugs, jo	Grāmata vai jebkurš cits mākslas darbs nevar būt draugs, jo

II. Temata un tēla rīcības izpratne literārā darbā

1. uzdevums

Iepazīsties ar darbu “Grāmatu zagle”! Šajā darbā stāstīts, kā par draugu var kļūt ne tikai cilvēks.

2. tabula. Informācija par Markusa Zusaka romānu “Grāmatu zagle”

	Atrodi, kur publicēta šī informācija! Noskaidro, vai šī varētu būt anotācija! Paskaties https://www.personvarduatveide.lv! Kā latviešu valodā atveido citu valodu personvārdus? Informācijai: Markuss Zusaks (<i>Markus Zusak</i>, dz. 1975) ir austrāliešu rakstnieks. Viņa romāns “Grāmatu zagle” ir pazīstams visā pasaulē. Romāns tulkots jau 30 valodās. Romāns izdots vairākos miljonos eksemplāru. Romāns saņēmis daudzas nozīmīgas literārās balvas.
---	--

Grāmatas “Grāmatu zagle” vāks

1.1. Kāds laiks attēlots romānā?

Kāda telpa tēlota romānā?

Tas tev palīdzēs izprast, kā grāmata kļuva par Līzeles draugu.

Kas romānā ir vēstītājs?

Kādu neparastu māksliniecisku paņēmieni autorš izmantojis?

Kad tu pats esi bijis briesmās?
 Kad kāds cits ir bijis briesmās?
 Nosauc šīs situācijas!

Situācija:

Situācija:

Situācija:

1.2. Ko tu zini par 1. attēlā redzamo karogu un Otrā pasaules karu?
Kādas postošas sekas Otrais pasaules karš radīja pasaules vēsturē?
Ieraksti atbildes 3. tabulā!

Izvērtē, cik bīstamas bijušas kara sekas! Salīdzini ar tālāk skaidroto!

3. tabula. Otrā pasaules kara sekas

1. attēls. Romānā tēlotā laika ilustrācija/Pixabay

Noskaidro, ko nozīmē jēdzieni:

- nacisms –
- genocīds –
- terors –

Kāpēc

- jālasa grāmatas,
- jāskatās filmas,
- jāskatās teātra izrādes, kuras stāsta par nežēlīgiem notikumiem cilvēka dzīvē vai cilvēces vēsturē?

Svarīgi: romāna darbība risinās Otrā pasaules kara sākumā Vācijā.

Otrais pasaules karš (1939–1945) bija lielākais bruņotais konflikts cilvēces vēsturē.

Otrajā pasaules karā bojā aizgāja 70 miljoni cilvēku.

2.3. Lasi tekstu!

Atzīmē ģeogrāfiskās jeb vietu norādes!

Iezīmē Vācijas kartē romānā nosauktās ģeogrāfiskās vietas!

(Atceries: autors ir tiesīgs kaut ko mainīt, ja tas nav dokumentāls darbs!)

Ieskaties tīmekļa vietnē <https://www.thebooktrail.com/book-trails/the-book-thief/>!

2. attēls. Vācijas kontūrkarte/*Pixabay*

Holokausts – genocīda jeb nozieguma paveids. Ar holokaustu parasti saprot masveida ebreju iznīcināšanu. Genocīdu veica nacisti.

Ar kuru romāna tēlu saistīts šis notikums?

Romāna sižeta pieteikums:

Ir sācies Otrais pasaules karš. 9 gadus vecā Līzele ar savu mammu un mazo brālīti brauc vilcienā. Brālītim ir ļoti stiprs klepus. Pēc kārtējās klepus lēkmes brālītis nomirst.

Vai tu tici, ka grāmata var glābt briesmīgā dzīves situācijā?

Visa dzīve ģimenei mainās. Līzele pirmo reizi sastopas ar nāvi. Kad ģimene brālīti apglabā, meitenīte pie kapu kopiņas pamana grāmatu. Tā ir izkritusi no kabatas kapracim. Līzele grāmatu paņem. Atrasts nav zagts.

Paies laiks, un Līzele bieži sāks zagt grāmatas. Kapos atrastā grāmata Līzelei ir īpaša. Grāmata glabā atmiņas par mammu un brālīti. Tad meitene nokļūst pie audžuvecākiem – runātīgās Rozes un sudraboto acu īpašnieka Hansa Hubermaniem, Molhingas pagastā, Himmelštrāsē 31...

2.4. Izlasi klasē romāna fragmentu skaļi!

Pastāsti, kā Līzelē izpaužas vainas apziņa!

Ar * atzīmētā vārda skaidrojumu vari atrast aiz fragmenta.

Romāna fragments

Birģermeistara bibliotēka

Nav šaubu, ka mājai Himmelštrāsē 33 tuvojās kaut kas nenovēršams un varens. Līzele pagaidām tam nepievērsa uzmanību. Līzele bija aizņemta ar kaut ko citu. Viņa bija nozagusi grāmatu. Kāds bija viņu redzējis.

Grāmatu zagle reaģēja. Attiecīgi.

Katru minūti, katru stundu viņu mocīja raizes vai, pareizāk sakot, paranoja*. Noziedzīga darbība spēj novest līdz kaut kam tādām, it sevišķi bērnam. Viņi iztēlojas piekertību* visdāsnākajās* izpausmēs. Te būs daži piemēri: viņiem lec virsū no sānieliņām. Skolotājiem pēkšņi ir zināmi visi grēciņi, kādus viņi jebkad ir izdarījuši. Katru reizi, kad nočaukst kāda lapiņa vai kaut kur tālumā aizcērtas vārtiņi, pie durvīm klauvē policija. (..) (132.–138. lpp.)

Vārdnīca

Paranoja – psihisku traucējumu kopums. Paranojai raksturīgi murgi bez halucinācijām

Piekertība – šajā tekstā: nodarījuma atklāšana

Visdāsnākais – visdažādākais, visbagātākais

2.5. Izlasi nodaļu “Birģermeistera bibliotēka”!

Līzele zog grāmatas. Kādēļ Līzele to dara? Vai šo zagšanu var attaisnot?

Attēls: Pixabay

4. tabula. Tēla raksturojums

Kā Līzelē izpaužas vainas apziņa?	Kādēļ Līzele zog grāmatas?
--	-----------------------------------

2.6. Izlasi romāna fragmentu!

Pastāsti, kā izpaužas Līzeles prieks un cieņa pret grāmatām!

5. tabula. Tēla raksturojums

Birģermeistara jeb pilsētas mēra sieva negaidīti uzaicina Līzeli istabā. Istaba ir pilna ar grāmatām.

Visur bija grāmatas! Plaukti bija pie katras sienas. Tie bija pavisam pilni ar grāmatām. Nevarēja pat redzēt, kādā krāsā ir sienas. Tikai lieli un mazi burti uz melno, sarkano, pelēko, krāsaino grāmatu muguriņām. Kaut ko tik skaistu Līzelei Memingerei dzīvē reti gadījās redzēt.

Viņa izbrīnījies pasmaidīja.

Ka uz pasaules var būt tāda istaba! (..)

Cik grāmatām viņa bija pieskārusies?

Cik grāmatu viņa bija sajutusi?

Līzele atkal piegāja pie plauktiem un atkal darīja tāpat. Šoreiz lēnāk. Līzele izstiepa roku uz priekšu.

Viņa ar plaukstu sajuta katras grāmatas mazo

barjeru. Tā bija burvestība. Tas bija skaistums. No

griestu lampas staroja spožas gaismas strāvas.

Vairākas reizes viņa gandrīz izņēma kādu grāmatu

no rindas. Taču Līzele neuzdrīkstējās grāmatu rindas iztraucēt. Tās bija pārāk nevainojamas. (..)

Sagatavojies stāstījumam!

Pasvītro, izraksti

balstvārdus vai citu tev

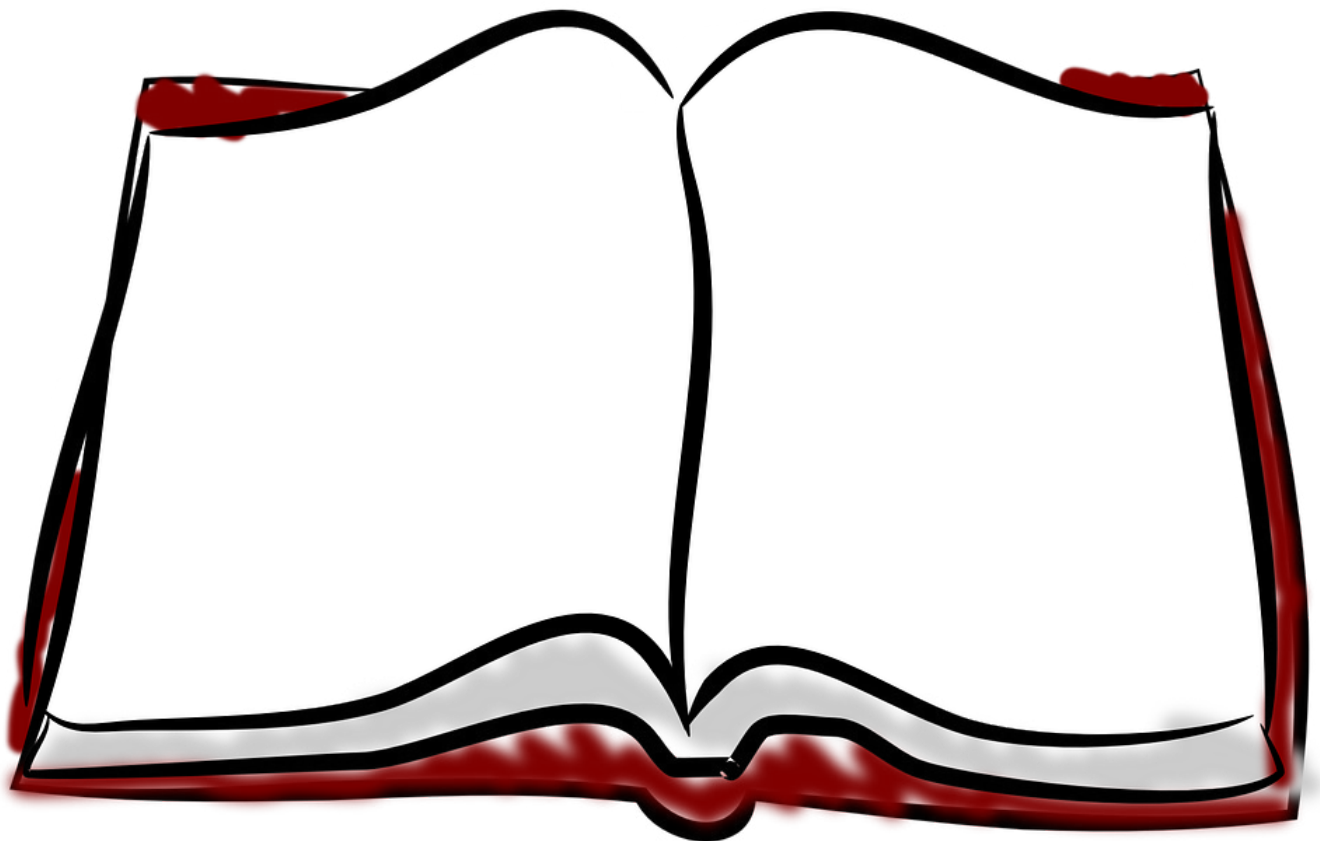
nepieciešamo atbalsta

informāciju!

III. Vērtīgais lasītajā un paša piedzīvotajā

3. uzdevums

Kas tev šķiet visskaistākais, ko esi redzējis?
Ieraksti to dienasgrāmatā! Atbilde pamato!
Varat izveidot arī klases tiešsaistes dienasgrāmatu.

Attēls: Pixabay

3.1. Romānā “Grāmatu zagle” par galvenās varones Līzeles labāko draugu kļūst grāmata.

Pastāsti vai uzraksti par savu labāko draugu vai draudzeni!

Ja iespējams, pievieno savam stāstam fotogrāfiju vai zīmējumu!

Varbūt tavs labākais draugs nemaz nav cilvēks?

Tas ir _____

3.2. Ieraksti klases tiešsaistes tabulā vienu no saviem labākajiem draugiem, kurš glābis vai citādi palīdzējis!

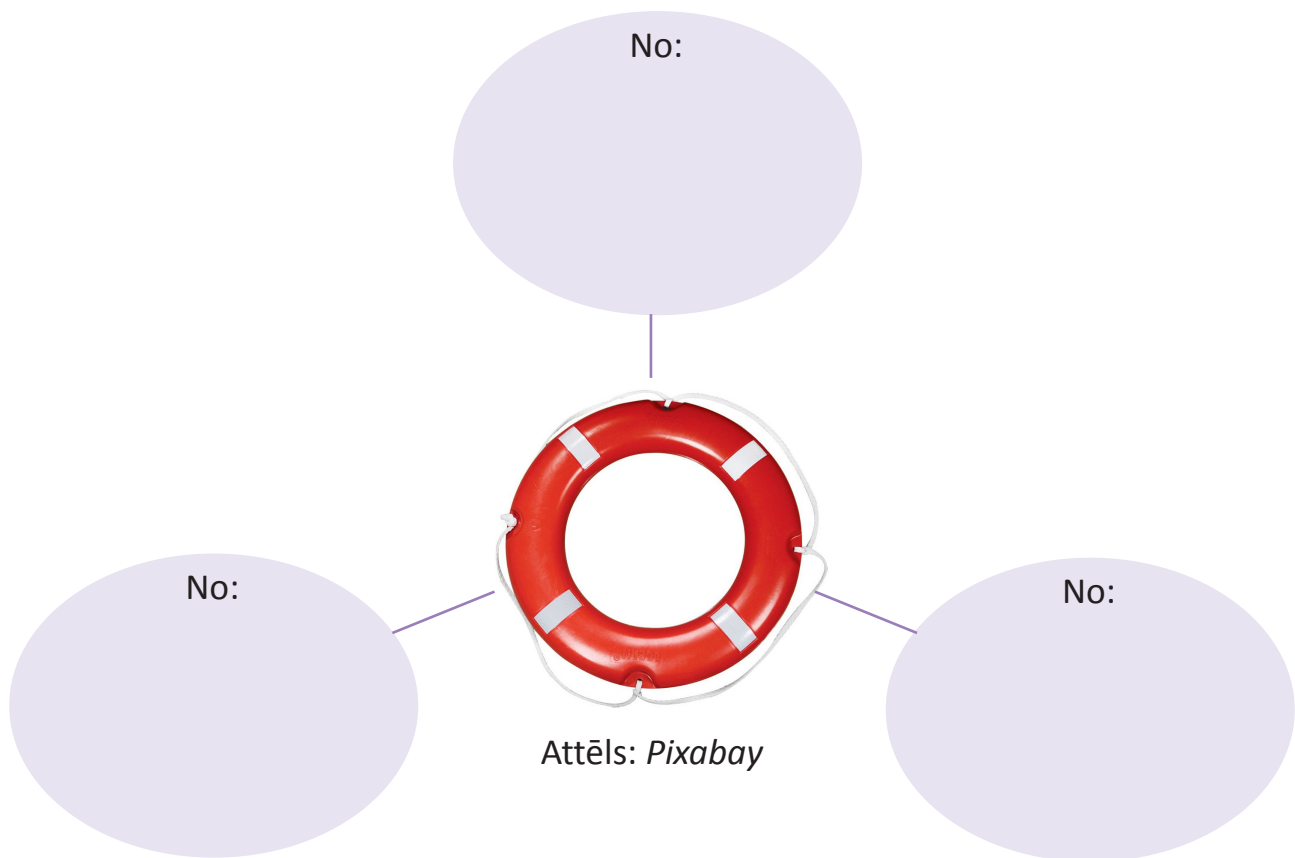
Tabulā ieraksta visi klasesbiedri un arī skolotājs.

Pārrunāji tabulā ierakstīto!

6. tabula. Draugi, kuri palīdzējuši

Cilvēks	Lieta	Parādība	Darbs	Vaļasprieks	Kāds no mākslas darbiem	Cits
					Piemēram, "Savāda atgadījums ar suni naktī"	
					Kristofera drosme mudina nebaidīties darīt ko nebijušu.	

Izveidojiet klases domu karti: “No kā jāglābj mūsdienu cilvēks?”
Pamatojiet savu izvēli!

3.3. Vai vari atklāt, kad palīdzība vai glābiņš nepieciešams tev?

Ieraksti klases tiešsaistes slejā!

MANS SOS

SOS – starptautiski atzīts briesmu signāls Morzes kodā. To izmanto radiosakaros.

SOS signālu veido 3 īsi, 3 gari un 3 īsi signāli bez pauzēm (· · · — — — · · ·).

Attēls: Pixabay

3.4. Izlasi, ko izdara Līzele!

Lasīšana kļūst par Līzeles visraksturīgāko darbību. Līzele tic, ka vārdi spēj izglābt, dziedēt, aizmirst un pasargāt. Kad ārā skan trauksmes sirēnas, bumbu patvertnē Līzele visus nomierina. Līzele novērš pārbiedēto cilvēku domas no kara šausmām. Un būs brīdis, kad Līzeles ierastā dzīve beigsies. Tad vārdi izglābs meitenes dzīvību.

6. tabula. Mākslas darba ietekme

Sameklē un izlasi teksta fragmentu! Fragmentu tu atradīsi nodaļā “Debesgrābslis”. Šajā fragmentā Līzele lasa grāmatu patvertnē. Viņa ar lasīšanu pievērš visu cilvēku uzmanību. Cilvēki vairs nedomā par uzlidojumiem.	Kā mainās apkārtējo izturēšanās laikā, kad Līzele lasa? Ieraksti šeit!
---	--

3.5. Kuru grāmatu tu uzdāvinātu Līzelei? Šī grāmata Līzelei sarežģītajos kara apstākļos nestu sirdsmieru un kļūtu viņas draugs.

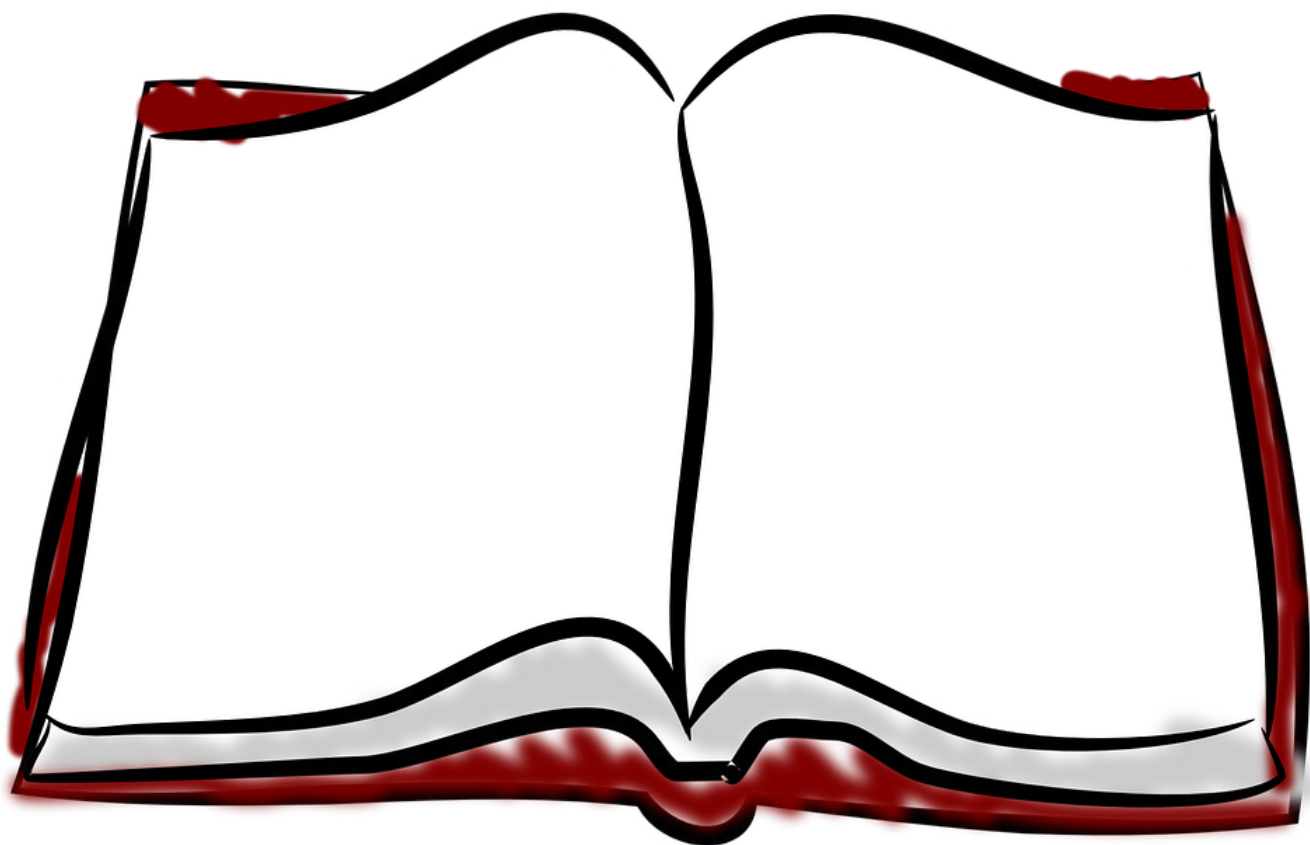
Pamato savu atbildi!

Grāmatas lapā kreisajā pusē ieraksti grāmatas autoru un nosaukumu!

Grāmatas lapā labajā pusē ieraksti pamatojumu un atbildi!

Ja nepieciešams, meklē palīdzību pie skolotājas vai bibliotēkā! Sarīkojiet izvēlēto grāmatu izstādi!

Noskaidro, kas ir biblioterapija!

Attēls: Pixabay

IV. Mākslas iespējas

4. uzdevums

Kā mākslas darbs var palīdzēt cilvēkam krīzes situācijā? Bet varbūt mākslas darbs nevar palīdzēt?

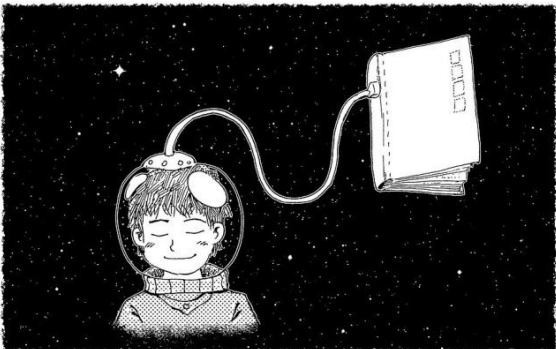
Izvēlies, kurš vai kuri no mākslas veidiem tev ir tuvāks:

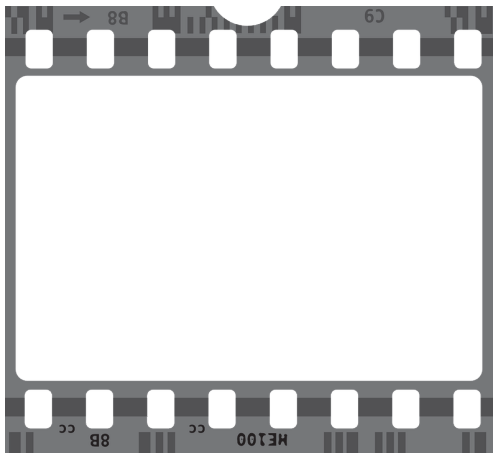
literatūra, mūzika, deja, tēlotājmāksla, teātris, kino vai kāds cits!

Pamato savu atbildi!

Ieraksti piemēru blakus atbilstošajam attēlam!

8. tabula. Mākslas nozīme

Cits mākslas veids:

4.1. Vai kāds no mākslas darbu tēliem ir kļuvis par tavu *draugu*?

4.2. Jūs esat izlasījuši romānu.

Kas bija citi Līzeles draugi?

Varat strādāt grupās un iepazīstināt citus ar:

- Rūdiju;
- Maksi;
- Hansu;
- citiem, kurus uzskatāt par Līzeles draugiem.

Kāpēc viņi ir Līzeles draugi? Pamatojiet atbildes ar piemēriem!

V. Anotācijas lasītāja un rakstītāja prasmju pilnveide

5. uzdevums

Papildini savas prasmes lasīt un rakstīt anotācijas!

Vai atceries, kas anotācijā nepieciešams?

5.1. Uzraksti, ko nepieciešams ietvert anotācijā!

Salīdzini savu veikumu ar atgādni!

Anotācijā ir jānorāda:

- darba nosaukums;
- autors;
- darbā attēlotā vieta;
- darbā attēlotais laiks;
- tēli, to rīcība;
- svarīgākie notikumi, kuri varētu ieinteresēt lasītāju, skatītāju...

Ko vēl vajadzētu norādīt anotācijā?

5.2. Izpēti anotācijas piemēru!

Pārbaudi, vai tajā ir viss nepieciešamais!

Iezīmē anotācijas piemērā balstvārdus!

Par ko balstvārds aicina domāt? Kam vēl jābūt anotācijā?

Pieraksti izdomāto anotācijas piemērā!

Anotācija par filmu “Bille”

Filma domāta visai ģimenei. Tā veidota pēc Vizmas Belševicas darba “Bille” motīviem.

Mazliet skumjš, bet dzīvi apliecinošs, asprātīgs un cerību pilns stāsts par kāda bērna pieaugšanu un attiecībām ar pasauli.

Filmas darbība notiek Latvijā 20. gadsimta trīsdesmito gadu beigās.

Filma ir veltījums mums. Filma atgādina par īstām vērtībām: iecietību, uzupurēšanos, nepieciešamību sevi apliecināt.

7 gadus vecā Bille dzīvo atšķirību pilnā pasaulē. Šajā pasaulē bagātajiem cilvēkiem ir savas ielas, bet nabagiem ir savas ielas.

Nabadzībā Bille ir iemācījusies dzīvot. Taču mātes mīlestības meitenei pietrūkst. Tuvinieki par Billi rūpējas. Bet tuvinieki visu laiku atgādina, ka Bille nav īpaši gudra. Tuvinieki domā, ka nekas prātīgs no viņas neizaugs...

Billei tas sāp. Un Billei ir sapnis. Viņa pierādīs, ka dzīvē sasniegs iecerēto. Billes personība attīstās sarežģītā Latvijas vēstures posmā. Bille īstenībā ir rakstniece Vizma Belševica. Vizmai Belševicai izdevās pierādīt, ka sapņi spēj īstenoties. Viņas radošais darbs novērtēts ar daudziem apbalvojumiem. Vizma Belševica ir apbalvota ar Triju Zvaigžņu ordeni. Vizma Belševica bija izvirzīta Nobela prēmijai literatūrā.

Pilnu filmas anotāciju lasi: Bille (2018).

Filmas apraksts [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2020. g. 9. feb.].

Pieejams: <https://www.filmas.lv/movie/3859/>

Vari veikt šo pašu uzdevumu, lasot citu anotāciju.

Tu vari salīdzināt kopīgo abās anotācijās.

Vietnē www.filmas.lv ir Latvijas filmu katalogs jeb saraksts.

Šajā katalogā ir informācija par filmām, kas uzņemtas no 1920. gada. Daudzas filmas bez maksas iespējams noskatīties skolā vai bibliotēkā.

Jautā skolotājam vai bibliotekārei!

5.2.1. Kam vēl jābūt anotācijā? Papildini sarakstu ar nosacījumiem!

VAI

5.2.2. Pieraksti ziņas, asociācijas u. c. par kādu tev labi zināmu literāru darbu vai kinodarbu!

5.2.3. Apvelc 5.2.2. uzdevumā uzrakstītajā tos vārdus, kuri varētu būt balstvārdi anotācijā!

5.3. Raksti anotāciju! Anotācijā izmanto balstvārdus!

Mana anotācija
(Grāmatai, kuru esmu lasījis, vai filmai, kuru esmu noskatījies)

VI. Grāmatas fenomens. Grāmatas reklāma

Fenomens – kaut kas neparasts, izcils.

Esi izcils arī tu! Mēģini izpildīt 4 dažādu grūtības pakāpju uzdevumus! Uzdevumi tev palīdzēs arī noskaidrot, vai grāmata ir tavs draugs!

9. tabula. Grāmatas fenomens

I. Atceries, nosauc, pamato!	Vai atceries savu pirmo izlasīto grāmatu? Kura tā ir? Kuru grāmatu tu esi lasījis nesen vai lasi pašlaik? Kā tu izvēlies grāmatas?
II. Vērtē, pamato, iesaki!	Kurš latviešu rakstnieka literārais darbs būtu jātulko daudzās valodās un jāpopularizē visā pasaulē? Kādēļ?
III. Salīdzini un vērtē!	Kādas ir grāmatas priekšrocības salīdzinājumā ar citiem informācijas ieguves veidiem: • radio; • televīziju; • sociālajiem tīkliem u. c.? Kādi ir grāmatas trūkumi salīdzinājumā ar citiem informācijas ieguves veidiem: • radio; • televīziju; • sociālajiem tīkliem u. c.?
IV. Izpēti, izvēlies un radi!	Strādājiņiet pāri vai grupās! Izveidojiet kādas grāmatas reklamēšanai: • reklāmas plakātu; • klipu vai • citas formas darbu!

Ievirze reklāmas izveidei

1. Izvēlieties grāmatu vai literāro tekstu, kuru jūs reklamēsiet!
Varat bibliotēkā vai kādas izdevniecības mājaslapā iepazīties ar jaunāko literatūru.
Varat sagatavot reklāmu grāmatām, kas domātas jaunāko klašu skolēniem.
Varat šo reklāmu prezentēt jaunāko klašu skolēniem.
2. Izdomājiet reklāmas formātu jeb veidu! Tas var būt plakāts, radio reklāma, video reklāma, skolas mājaslapa u. c.
3. Vienojieties par pienākumiem pārī vai grupā reklāmas izveidei un prezentācijai!
Katram dalībniekam ir kāds uzdevums.
Bez šī uzdevuma darba izveide un prezentācija nav iespējama.
4. Reklāmā iekļaujiet:
 - literārā darba nosaukumu;
 - 3 līdz 5 argumentus vai pazīmes, vai balstvārdus!Šie argumenti, pazīmes vai balstvārdi apliecina, ka tekstu ir noderīgi lasīt.
Varat izdomāt arī reklāmas saukli vai moto.
5. Ja nepieciešams, vienojieties klasē vēl par citiem kritērijiem!
6. Prezentējiet reklāmu citiem!
Prezentācijai nevajadzētu pārsniegt 3 minūtes.
7. Pēc visām prezentācijām nobalsojiet par 2 grāmatām!
Šīs 2 grāmatas būtu vērts izlasīt.

Reklāmas vērtēšanai.

Pārējie skolēni individuāli vai grupās var balsot par reklāmām.
Varat balsot ar grāmatzīmēm. 5 grāmatzīmes būtu augstākais vērtējums.
Grāmatzīmes balsošanai izgatavojiet, piemēram, sadarbībā ar vizuālās mākslas un datorikas skolotāju!

Uzrakstiet uz grāmatzīmēm citātus! Šie citāti varētu būt spēka avots jeb atbalsts grūtās situācijās.

Atcerieties, arī labs humors var palīdzēt!

Padomājiet par grāmatzīmes formu! Grāmatzīmei jāturas grāmatā.

Dažas idejas grāmatzīmju izgatavošanai!

Grāmatzīme var būt kā koša atgādnē:

- ar dažiem svarīgiem pamatjautājumiem kādā mācību priekšmetā;
- ar noteiktas tēmas leksiku jeb vārdu krājumu;
- grāmatzīme kā lineāls.

Varat vienoties, piemēram, par 3 dažādu krāsu grāmatzīmēm:

- uz vienas krāsas grāmatzīmēm uzrakstīt pašu svarīgāko;
- uz otras uzrakstīt mazāk svarīgo;
- uz trešās uzrakstīt ieteicamo.

Grāmatzīme var būt tādā formā, kas der lapas stūrim.

Varat izveidot sižetisku grāmatzīmju sēriju. Tās, secīgi saliekot citu pēc citas, izlasīsiet kāda literārā vai cita mākslas darba sižetu.

Attēlojiet uz grāmatzīmes:

- kādu no lasīto literāro darbu tēliem;
- izveidojiet viena tēla tematisku grāmatzīmju sēriju!

Tematiska sērija nozīmē dažādus ar tematu saistītus notikumus.

Varat veidot melnbaltas grāmatzīmes. Varat pēc tam tās izkrāsot.

Grāmatzīmes augšējā daļā var būt kādas lietas kontūra, piemēram, līmēti vai zīmēti dažādu dzīvnieku attēli vai ceļazīmes.

Varat uz grāmatzīmēm uzrakstīt vērtīgākos citātus no lasītā darba.

Varat izveidot sev vai draugam domātu grāmatzīmi ar viņa fotogrāfiju vai viņam svarīgu lietu attēliem.

Grāmatzīmēs varat izmantot dažādus materiālus, piemēram, auduma lentītes, dažādus pašu veidotus priekšmetus u. c. Konsultējieties ar dizaina un tehnoloģiju skolotāju!

Izveidojiet *vasarīgas* grāmatzīmes, piemēram, kociņsaldējumu sēriju!

Izveidojiet grāmatzīmi ar jums visiem derīgām mājaslapu adresēm!

Vēl citas idejas vari atrast interneta resursos, piemēram: <https://homesthetics.net/diy-bookmarks/>

Grāmatzīmes lieliski noderēs:

- gan mācību grāmatās;
- gan grāmatās, kuras būsiet izvēlējušies lasīšanai brīvajā laikā.

Uzdāviniet cits citam savu grāmatzīmi!

VII. Hipotēzes (ne-)apstiprināšanās

Vai tava sākotnēji izvirzītā hipotēze apstiprinājās vai neapstiprinājās?

9. tabula. Hipotēzes (ne-)apstiprināšanās

Grāmata vai jebkurš cits mākslas darbs var būt draugs, jo	Grāmata vai jebkurš cits mākslas darbs nevar būt draugs, jo
Temata apguves laikā iegūtie pierādījumi	Temata apguves laikā iegūtie pierādījumi